

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา คือการสั่งสอน กระบวนการฝึกอบรมหรือกระบวนการถ่ายทอด ความรู้ความชำนาญและทัศนคติ ซึ่งรวมเรียกว่า "ประสบการณ์" ซึ่งมนุษย์เป็นผู้จัดให้ แก่มนุษย์ด้วยกัน (ภิญโญ สาขร 2526 : 14) การศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่ง สำหรับการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งด้าน การเมือง เศรษฐกิจและสังคม หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การให้การศึกษาแก่ ประชากรของประเทศนั้นเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งมวล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ ให้การศึกษาในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ เป็นบริการที่รัฐพยายาม จัดให้ประชาชนอย่างเต็มที่ (อรุณ จันทวานิช 2522 : 13) ฉะนั้นการศึกษาจึงมี บทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ ดังได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ในแผน พัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ไว้ว่า รัฐพึงเร่งรัด พัฒนาการศึกษาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการในการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมุ่งให้การศึกษาเน้นเสริมสร้างบุคคลให้มี ความรู้ ความคิด และความสามารถในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนมีพละทานามัยสมบูรณ์ รักและขำรงศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทยไว้ตลอดจน ก่อให้เกิดความสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขตามวิถีทางประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524 : 21) และมีการกำหนดนโยบายการประถมศึกษาไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 มุ่งในเรื่องสำคัญ 4 ประการ คือ การให้โอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง แก่ปวงชน การส่งเสริมความเสมอภาคในการศึกษาด้วยการพัฒนาคุณภาพให้ ทั่วถึงกันทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค การปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดการ ศึกษาโดยการปรับปรุงระบบการนิเทศการศึกษา และสื่อการเรียนการสอน และการ

พัฒนาการเรียนการสอน คุณธรรม และเจตคติที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 16)

ในปัจจุบันการศึกษาของไทยในระบบโรงเรียนแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ ก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา สำหรับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับนั้นได้กระจายความรับผิดชอบอยู่ในหน่วยงานต่าง ๆ หลายหน่วยงาน คือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน พวงมหาวิทยาลัยของรัฐ กรมการฝึกหัดครู กรุงเทพมหานคร เทศบาลและเมืองพัทยา และจากการที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารการศึกษา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2523 ทำให้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเดิมเป็นผู้รับผิดชอบ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและเมืองพัทยา ยังเหลือหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบเฉพาะการจัดการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยาเท่านั้น

ในปัจจุบันประเทศไทยมีเทศบาลรวมทั้งสิ้น 122 เทศบาล เป็นเทศบาลที่จัดการศึกษามีโรงเรียนเทศบาล 118 เทศบาล โดยมีสำนักงานการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครอง ทำหน้าที่รับผิดชอบ สนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษา ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายนโยบายในการจัดการศึกษา โดยยึดแนวทางจากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ กรมการปกครองจึงได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาท้องถิ่นและพัฒนาความเจริญทางสังคม ตามแผนกรมการปกครองแม่บท (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2525 - 2529 ไว้เป็น 2 ลักษณะ คือ นโยบายทั่วไป กับนโยบายเน้นหนักที่จะต้องดำเนินการโดยเร่งด่วนดังนี้

1. ปรับปรุงการศึกษาท้องถิ่นที่อยู่ในเขตเทศบาล และเมืองพัทยา ให้มีประสิทธิภาพและพัฒนาขีดความสามารถของครู และผู้บริหารโรงเรียนให้สูงขึ้น
2. ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษานอกระบบโรงเรียนทุกรูปแบบ และทุกวิถีทาง อย่างต่อเนื่องและจริงจัง
3. ส่งเสริมให้มีสวัสดิการทางสังคมในท้องถิ่น ตลอดจนการรักษานขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี และลดความแตกแยกในสังคม

สำหรับแนวทางในการดำเนินงานตามนโยบายของกรมการปกครอง พ.ศ. 2525-2529 ได้กำหนดเป็นรายละเอียดดังนี้คือ

1. ปรับปรุงการศึกษาท้องถิ่นที่อยู่ในเขตเทศบาลให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาขีดความสามารถของครูและผู้บริหารโรงเรียนให้สูงขึ้น โดย

- 1.1 เปิดสถานศึกษาภาคบังคับในเขตเทศบาลตามที่กฎหมายกำหนดไว้
- 1.2 สนับสนุนและส่งเสริมให้เทศบาลจัดการศึกษาก่อนวัยประถมศึกษาให้กว้างขวาง
- 1.3 ปลุกฝังให้นักเรียนมีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
- 1.4 กระจายทรัพยากรทางการศึกษาไปยังโรงเรียนเทศบาลอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง
- 1.5 ส่งเสริมค่านิยมโครงการ โดยปรับปรุงโครงการโครงการในโรงเรียนเทศบาล ให้มีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม อบรมครูโครงการ ครูอนามัย ในโรงเรียนอย่างทั่วถึง
- 1.6 ส่งเสริมค่านิยมพลานามัยในโรงเรียนเทศบาล เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีพลานามัยสมบูรณ์ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และปลุกฝังความสามัคคีของคนในชาติ
- 1.7 วางแผนการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูในโรงเรียนเทศบาลให้เหมาะสมและเป็นธรรม
- 1.8 ส่งเสริมความก้าวหน้าของครู โดยการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ แผนใหม่ พัฒนาขีดความสามารถของผู้บริหารและครูผู้สอนให้มีประสิทธิภาพและทั่วถึง
2. ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษานอกระบบโรงเรียนทุกรูปแบบและทุกวิถีทางอย่างต่อเนื่องและจริงจัง
3. พยายามสกัดกั้นยาเสพติดให้โทษมิให้แพร่หลายไปสู่เยาวชน
4. ส่งเสริมสวัสดิการทางสังคม ตลอดจนการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เช่น
  - 4.1 สนับสนุนท้องถิ่นในการให้ความช่วยเหลือแก่หน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
  - 4.2 ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ศาสนา จริยธรรม ให้ประชาชนมีความเข้าใจและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมค่านิยมที่ถูกต้อง และเอกลักษณ์ของชาติไทย เพื่อเกื้อกูลและเสริมสร้างความมั่นคงและอยู่รอดของชาติ (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น 2527 : 1)

เพื่อให้นโยบายและแนวทางในการปฏิบัติได้บรรลุผลสัมความมุ่งหมาย สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครองจึงกำหนดเป้าหมายที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนฝึกอบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีความประพฤติดี (วินัยดี) มีความรู้ดี (มีวิชา) มีสุขภาพพลานามัยดี (กีฬาเด่น) รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาท้องถิ่นให้มากขึ้น (เป็นโรงเรียนของชุมชน) จากเป้าหมายและนโยบายดังกล่าว สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จึงกำหนดเป็นคำขวัญในการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นว่า "วินัยดี มีวิชา กีฬาเด่น เป็นโรงเรียนของชุมชน" เพื่อให้ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ยึดถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน (กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง 2525 : 23 - 24)

ในการจัดการศึกษาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น บุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งอีกบุคคลหนึ่งก็คือ ครู ถ้าครูมีคุณภาพดีความสามารถในการเรียนการสอนนั้นก็จะมีประสิทธิภาพสูง คุณภาพของครูจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก จากการวิจัยของกรมการฝึกหัดครู เรื่อง "การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันฝึกหัดครูที่สอนในระดับประถมศึกษา" ได้สุ่มตัวอย่างจาก 12 จังหวัดใน 12 เขตการศึกษา และกรุงเทพมหานคร โดยให้กลุ่มตัวอย่างทุกคนตอบแบบสอบถาม และรับการประเมินจากผู้บังคับบัญชา และรับการประเมินประสิทธิภาพในการสอนด้วย การสังเกตการสอนในส่วนภูมิภาคประมาณจังหวัดละ 10 คน และในกรุงเทพมหานคร 59 คน พบว่า ครูกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถปานกลางในเรื่องความรู้และความสามารถในการสอนทุกกลุ่มวิชา ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก การวัดผล ประเมินผล และการประคองรูปทรงการสอน มีความสามารถปานกลางในด้านการอธิบาย ยกตัวอย่างการเลือกและการใช้วิธีสอน มีความสามารถในระดับปานกลางและค่อนข้างต่ำ ในด้านการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ การใช้อุปกรณ์การสอน การทำป้ายนิเทศ และการจัดประชุมร่วมกับผู้ปกครองนักเรียน และความสามารถในด้านอื่น ๆ เช่น พฤติกรรมการสอน การจัดบรรยากาศในห้องเรียนก็อยู่ในระดับปานกลาง ทางด้านเจตคติพบว่า เจตคติต่ออาชีพของครูของกลุ่มตัวอย่าง โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เจตคติต่อภาวะการทำงาน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าปานกลาง จากผลการวิจัยนี้สรุปได้ว่าทั้งด้านความรู้ความสามารถและเจตคติของครูอยู่ในระดับปานกลาง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา-

แห่งชาติ 2526 : 71) และจากรายงานการวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2523 : บทคัดย่อ) จากผลการวิจัยเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนพบว่า ในสภาพที่โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีต่าง ๆ นี้ การเรียนการสอนส่วนใหญ่ยอมใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นหลัก ผลการวิจัยพบว่าบรรยากาศการเรียนการสอนระหว่างครูกับนักเรียนมีลักษณะครูเป็นศูนย์กลาง ใช้วิธีปกครองแบบควบคุมอย่างใกล้ชิด ให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของโรงเรียนโดยเคร่งครัด และใช้วิธีการอบรมควยวาจาเป็นสำคัญ จากการวิจัยดังกล่าวมาแล้วนี้สรุปได้ว่าความรู้ความสามารถและเจตคติของครูต่องานการสอนยังไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่ต้องการ ฉะนั้นสิ่งที่จะช่วยครูในการพัฒนาคุณภาพทางการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพในการทำงานก็คือการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาของประเทศไทยระยะก่อนการจัดการศึกษาที่เป็นระบบ (ก่อนปี พ.ศ. 2430) เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสและคณะสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ควบคุมแนะนำโดยเฉพาะในวัดของตนเอง ในราชสำนักมีพระเจ้าแผ่นดิน หรือเจ้านายชั้นสูงเป็นผู้ควบคุมดูแล ต่อมาปี พ.ศ. 2430 ถึงกรมศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2435 ยกฐานะเป็นกระทรวงธรรมการ การนิเทศการศึกษายังเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสและसारวัตรศึกษา มีนายตรวจแขวงข้าหลวงธรรมการ กรมการศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจเกณฑ์เด็กเข้าเรียน ควบคุมโรงเรียน แนะนำช่วยเหลือ จับผิดหาความดีและความเลื่อมของครู จะเห็นว่าการนิเทศการศึกษาระยะนี้มีแต่การตรวจ ควบคุม แนะนำช่วยเหลือ และดูแลการสอนของครู ต่อมาการนิเทศการศึกษาเริ่มมีแบบแผนมากขึ้น ตามกรมต่าง ๆ เกิดมีหน่วยศึกษานิเทศก์ขึ้นรับผิดชอบโดยตรง และการนิเทศการศึกษาของไทยได้จัดเข้าสู่ระบบการบริหารอย่างเป็นทางการ ในปี พ.ศ. 2515 (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ 2525 : 10 - 11) จะเห็นได้ว่า การนิเทศการศึกษาแบบเดิมเป็นการตรวจตรา ตรวจเยี่ยมโรงเรียนไปในลักษณะของผู้มีตำแหน่งบังคับบัญชา ทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าขอคำปรึกษา คำแนะนำ แต่การนิเทศการศึกษาในปัจจุบันได้เปลี่ยนแนวคิดไปมากมาเป็น การนิเทศการศึกษาเป็นการร่วมมือกันทำงาน เพื่อช่วยเหลือแนะนำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการทำงานเกี่ยวกับการนิเทศที่ได้ผลในปัจจุบันนี้ยอมรับการทำงานตามขั้นตอนของกระบวนการแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์ เน้นการทำงานอย่างมีระบบ ทั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย ให้ความ

สำคัญแก่กระบวนการกลุ่ม และเน้นความมีมนุษยสัมพันธ์ในกลุ่มผู้ทำงานร่วมกัน (สังค
อุทรานันท์ 2525 : 72) และ สังค อุทรานันท์ (2527 : 1) ได้ให้ความหมาย
การนิเทศการศึกษาว่า หมายถึงกระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา
เพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการเรียนของนักเรียน

ศาสตร์หรือความรู้ทางการนิเทศการศึกษาในประเทศไทยแต่เดิมนั้นได้รับการ
บรรจุไว้เป็นรายวิชาในหลักสูตรศึกษาศาสตร หรือครุศาสตร์ และได้มีการพัฒนาอย่างจริง-
จังเมื่อประมาณสิบปีเศษที่แล้วมานี้ โดยคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิด
สอนหลักสูตรปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ตั้งแต่
ปีการศึกษา 2514 เป็นต้นมา นิสิตที่รับการศึกษาชั้นนี้ส่วนใหญ่เป็นบุคลากรทางการศึกษา
ซึ่งมีทั้งผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอน นอกจากนี้
ภาควิชาบริหารการศึกษายังได้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับทางการนิเทศการศึกษา โดยให้การ
อบรมแก่บุคลากรทางการศึกษาตลอดมา จะเห็นได้ว่าความรู้เกี่ยวกับทางการนิเทศการศึกษา
ได้ถูกถ่ายทอดและแพร่หลายสู่วงการศึกษามากยิ่งขึ้นในระยะเวลาที่ผ่านมา จนเป็นที่ยอมรับ
กันว่าการนิเทศการศึกษาเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้การบริหารและการจัดการ
ศึกษาของชาติบรรลุตามจุดหมาย

เมื่อได้ศึกษางานวิจัยทางการนิเทศการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่เป็นการศึกษาด้าน
บุคลากรทางการนิเทศการศึกษา พฤติกรรมทางการนิเทศการศึกษา ทั้งการนิเทศการศึกษา
ทั่วไป และการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน
และครู พบว่ามีปัญหาคล้ายคลึงกัน ดังเช่น จากผลการวิจัยของ จำเนียร กุณาผล
(จำเนียร กุณาผล 2521) ศึกษาความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการนิเทศการศึกษาของ
ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่าครูใหญ่มีใช้เวลาส่วนใหญ่
ในงานการบริหารและงานอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่งานนิเทศการศึกษา งานที่ครูใหญ่มีบทบาทมาก
ได้แก่ งานด้านการบริหารบุคคล งานด้านอาคารสถานที่ และอุปกรณ์ และงานด้าน
ประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัย ทะสดีชัย (วินัย ทะสดีชัย 2522)
ซึ่งพบว่าทั้งผู้บริหารและครูมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การปฏิบัติงานในตำแหน่งนี้
น้อย แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารและครูไม่เห็นความสำคัญ และผู้บริหารระดับสูงไม่สนใจ
หรือสนับสนุนงานวิชาการของโรงเรียนเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะผู้บริหารและครูยังไม่มี ความ-

รู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาอย่างเพียงพอ เพราะมีปัญหาที่สำคัญ คือไม่มี การจัดรูปแบบ และกระบวนการ การนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย จึงทำ ให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการนิเทศการศึกษา ทำให้การปฏิบัติไม่ประสพ ผลสำเร็จเท่าที่ควร เป็นผลให้คุณภาพการสอนของครูต่ำและคุณภาพในการเรียนของนักเรียน ก็ตกต่ำไปด้วย

เพื่อให้การนิเทศการศึกษามีรูปแบบเป็นระบบและมีการดำเนินงานอย่างมีขั้นตอน สังกัด อุทรานันท์ (2527 : 4 - 5) เสนอให้นำเอากระบวนการนิเทศการศึกษามาเป็น หลักในการพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา โดยเรียกชื่อกระบวนการดังกล่าว ว่า "PIDRE" ซึ่งมี 5 ขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 วางแผนการนิเทศ (Planning - P)
- ขั้นที่ 2 สร้างความเข้าใจและให้ความรู้ในสิ่งที่จะปฏิบัติ (Informing - I)
- ขั้นที่ 3 ปฏิบัติงานตามแผนพร้อมกับการนิเทศและสนับสนุนการปฏิบัติงานให้เป็น ไปตามแผนที่วางไว้ (Doing - D)
- ขั้นที่ 4 การสร้างขวัญและกำลังใจ (Reinforcing - R)
- ขั้นที่ 5 ประเมินผลการดำเนินงาน (Evaluating - E)

รูปแบบกระบวนการนิเทศการศึกษานี้ นิสิตปริญญาโท ชั้นปีที่ 2 สาขา นิเทศการ- ศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้นำไปทดลอง ใช้กับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองสระบุรี จำนวน 3 โรงเรียน ปรากฏว่าได้ ผลเป็นที่น่าพอใจทั้งทางค่านิยมและการทางการศึกษา และคุณภาพในการเรียนการสอน และ จากการนำรูปแบบนี้ไปทดลองใช้ ปัญหาหนึ่งที่พบคือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจทางการ นิเทศการศึกษา (นิสิตบัณฑิตศึกษาปีที่ 2 สาขา นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร 2527 : 69 - 74) ฉะนั้นเพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา เป็นการ สนองตามนโยบายตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในการส่งเสริมการศึกษาของท้องถิ่น และพัฒนาความเจริญทางสังคม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษว่าผู้บริหารโรงเรียน และครูในสังกัดเทศบาลมีความ เข้าใจและเจตคติเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาเพียงใด เพื่อเป็นการศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน

ซึ่งจะนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา และการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของเทศบาลต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจ และเจตคติที่มีต่อการนิเทศการศึกษาของผู้บริหาร และครูในโรงเรียนเทศบาล

ขอบเขตของการวิจัย

1. งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความรู้ความเข้าใจและเจตคติเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารและครูในโรงเรียนเทศบาล ซึ่งการศึกษาค้างนี้ไม่รวมถึงด้านความสามารถ ทักษะการทำงาน ลักษณะการทำงาน หรือสภาพการปฏิบัติงานจริงแต่อย่างใด
2. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหารและครูในโรงเรียนเทศบาล โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นกลุ่ม (Cluster Sampling)

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการในการทำงานร่วมกันระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อช่วยส่งเสริมให้เกิดคุณภาพและประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอน

ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการจำ จับใจความ แปลความ ให้ความหมาย คาดคะเน และสรุปความ โดยการตอบแบบสอบถามความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ บุคลากร แนวปฏิบัติ หรือวิธีการ และการควบคุมประสิทธิภาพทางการนิเทศการศึกษา ซึ่งความรู้ความเข้าใจนี้จะ เป็นสิ่งที่เคยปฏิบัติมาแล้ว หรือไม่เคยนำไปปฏิบัติเลยก็ได้

เจตคติเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ การยอมรับหรือไม่ยอมรับ ความเชื่อ และความโน้มเอียงที่จะแสดงออกโดยการตอบแบบวัดเจตคติที่เกี่ยวกับแนวคิด หลักการ บุคลากร และวิธีการทางการนิเทศการศึกษาไปในทิศทางบวกหรือลบ

บุคลากรทางการนิเทศการศึกษา หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่ในการนิเทศการศึกษาโดยตรง หรือมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับทางการศึกษาโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้อำนวยการกองการศึกษา/หัวหน้ากองการศึกษา ศึกษาพิเศษเทศบาล ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดเทศบาล และผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ / ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดเทศบาล / เมืองพัทยา

ศึกษานิเทศก์ หมายถึง ผู้ที่ได้รับบรรจุแต่งตั้งตามกฎหมายในตำแหน่งศึกษานิเทศก์เทศบาล/เมืองพัทยา สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดเทศบาล/เมืองพัทยา

ครู หมายถึง ผู้ได้รับการบรรจุแต่งตั้งตามกฎหมายในตำแหน่งครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาล และเมืองพัทยา

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดเทศบาล และเมืองพัทยา กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการศึกษานี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อหน่วยงานต้นสังกัด อันได้แก่ สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และเทศบาล ที่จะนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งมีผู้บริหารและครูในโรงเรียนเทศบาลให้มีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย

ในการวัดความรู้ความเข้าใจและเจตคติเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาครั้งนี้ ไม่ยึดถือสถานการณ์ของการสอบเป็นตัวแปรในการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ก. กลุ่มตัวอย่างประชากร

1. ประชากรประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 463 คน และครูสังกัดเทศบาล 118 เทศบาล และเมืองพัทยา จำนวน 10,766 คน
2. การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการศึกษาค้นคว้าของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane 1970 : 580 - 581) คือ

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ

- n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
 N = ประชากร
 e = ค่าความคลาดเคลื่อนเป็น .05

คำนวณออกมาได้ดังนี้

กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 215 คน จาก 463 คน
 กลุ่มครู จำนวน 385 คน จาก 10,766 คน
 จากนั้นใช้สุ่มตัวอย่างแบบเป็นกลุ่ม (Cluster Sampling)

ข. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นในลักษณะ แบบสอบถาม ความเข้าใจและแบบวัดเจตคติโดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา และเครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัย

2. กำหนดหัวข้อ โครงสร้างแล้วนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหา Validity ในโครงสร้าง

3. สร้างแบบสอบถามความเข้าใจ และแบบวัดเจตคติเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

4. ทดลองใช้ เพื่อปรับปรุงภาษา และหาค่า Reliability
5. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ
6. นำเครื่องมือไปใช้ และเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเลือกตอบ (Check - List) ในเรื่องเกี่ยวกับ

- เพศ
- อายุ
- อายุราชการ
- วุฒิต่างการศึกษา
- ประสบการณ์ในการทำงานทางการประถมศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม ความเข้าใจ ที่ผู้วิจัยดำเนินการสร้างขึ้นเอง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ดังรายละเอียด คือ

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

- ความหมายของการนิเทศการศึกษา
- ความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา
- หลักการนิเทศการศึกษา

2.2 บุคลากรทางการนิเทศการศึกษา

- บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา
- คุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้นิเทศการศึกษา
- บทบาทและหน้าที่ของบุคลากรทางการนิเทศการศึกษา

2.3 แนวปฏิบัติและวิธีการเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

- งานนิเทศการศึกษา
- แผนงานโครงการและกิจกรรมทางการนิเทศการศึกษา
- เทคนิควิธีการนิเทศ
- กระบวนการนิเทศการศึกษา

4.1.2 ตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Consistency Check) ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา โดยกำหนดเกณฑ์ ร้อยละ 60

4.1.3 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์และเชื่อถือได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ชั้นการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1 ตัวแปรที่ทำการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้
ตัวแปรต้น

- เพศ
- อายุ
- อายุราชการ
- วุฒิทางการศึกษา
- ประสบการณ์ในการทำงาน

ตัวแปรตามมีดังนี้

- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และ
- เจตคติเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

มีเนื้อหาสาระ ดังนี้คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

- ความหมายของการนิเทศการศึกษา
- ความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา
- จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา
- หลักการนิเทศการศึกษา

2. บุคลากรทางการนิเทศการศึกษา

- บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา
- คุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้นิเทศการศึกษา
- บทบาทและหน้าที่ของบุคลากรทางการนิเทศการศึกษา

3. แนวปฏิบัติและวิธีการเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

- งานนิเทศการศึกษา
- แผนงาน โครงการและกิจกรรมทางการนิเทศการศึกษา
- เทคนิควิธีการนิเทศ
- กระบวนการนิเทศการศึกษา
- ทักษะในการนิเทศการศึกษา

4. การประเมินผลการนิเทศการศึกษา

4.2.2 ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS คำนวณหาค่าทางสถิติ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวแปรต้น และตัวแปรตามดังนี้

- ตัวแปรต้น เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน อายุราชการ ใช้หาค่าร้อยละ
- ตัวแปรตาม มีความรู้ความเข้าใจ และเจตคติ เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ใช้หาค่ามัธยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2.3 นำค่าสถิติใส่ลงในตารางเสนอผลการวิเคราะห์

4.2.4 อ่านค่าสถิติ และวิเคราะห์ผลการวิจัย แล้วเสนอผลการวิจัยในรูปการบรรยาย หรือตารางแผนภูมิถึงคำบรรยาย

4.2.5 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การเสนอผลการวิจัย

บทที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารอ้างอิงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย และการรวบรวมข้อมูล

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและเสนอแนวปฏิบัติ

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย